

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΤΗ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ

ΒΑΣΙΟΥ ΣΚΟΡΔΕΛΗ, π. Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΛΕΞΙΟΥ ΖΑΜΑΡΙΟΥ Διευθυντοῦ τῶν Ζαριφείων Διδασκαλείων ἐν Φιλιππουπόλει, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΡΩΣΗ, Καθηγητοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς ἐν Ἀρσακειῷ κλπ.

ΥΠΟ

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Πρώην διευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις Διδασκαλείου.

ΕΤΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΤΙΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ ΔΡΑΧ. 6.

ΕΝ ΤΗ ΑΛΛΟΔΑΠΗ ΦΡΑΓΚΑ ΧΡΥΣΑ 7.

Ἄριθ. 10

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Σεπτεμβρίου

1892.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ. Περὶ τοῦ διοργανισμοῦ τῶν Διδασκαλείων ὑπὸ Στογ.— Περὶ τῆς πρώτης ἀναγνώσεως.— Περὶ φωτομέτρων.— Παπαμάρκεια ἀναγνωσμάτων.— Βιβλιογραφία.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΙΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΩΝ ΚΑΤΑ ΣΤΟΥ

(συνέχεια ἰδ. προηγ. φύλλον).

Β'. Περὶ τῆς μορφώσεως τῶν δημοδιδασκάλων.

«Τὸ ζήτημα τῆς μορφώσεως τῶν δημοδιδασκάλων εἶναι σπουδαιότατον διότι σπουδαιότατα προσόντα ἀπαιτοῦμεν νὰ ἔχωσι καὶ οἱ γνήσιοι τοῦ διδασκαλικοῦ ἔργου θεράποντες. Πάντα δὲ τὰ προσόντα ταῦτα δυνάμεθα νὰ συμπεριλάβωμεν ἐν μιᾷ βαρυσημάντῳ λέξει, ἥτις λέγεται ἀυταπάρνησις.

Διότι ὁ δημοδιδάσκαλος ὡς τοιοῦτος πρέπει νὰ ζητῇ νὰ μανθάνῃ καὶ νὰ διδάσκῃ οὐχὶ ὅ,τι ἀρέσκει εἰς αὐτὸν ἀλλὰ κυρίως ὅ,τι χρειάζονται οἱ μαθηταὶ του, ὅ,τι ὠφελεῖ αὐτούς. Αἱ μελέται του εἰς τὸ ἐξῆς θὰ ἀποβλέπωσιν εἰς τοῦτο καὶ μόνον, ἑαυτὸν δὲ θὰ θέσῃ ἐν τελευταίᾳ μοίρᾳ ὁ διδάσκαλος. Τοῦτο ὅμως εἶναι ἀναντιρρήτως μεγάλη ἀυταπάρνησις.

Ἄλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀρκετόν. Διὰ νὰ γίνῃ ὁ δημοδιδάσκαλος καταληπτὸς εἰς τοὺς μικροὺς, ἀνάγκη νὰ παύσῃ σκεπτόμενος μὲ γενικὰς καὶ ἀφηρημένας ἐννοίας, καὶ τὴν μακρὰν, ἀνεκρὰν πορείαν ἐν τῇ μαθήσει, ἣν αὐτὸς ἔχει ἤδη διανύσῃ, ὀφείλει

πάλιν ἐξ ἀρχῆς νὰ διανύῃ μετὰ τῶν μαθητῶν του, αὐτός, ὅστις ἔμαθεν ἤδη, πρέπει νὰ θεωρήσῃ ἑαυτὸν ὡς μὴ μαθόντα, τρόπον τινὰ νὰ λησμονήσῃ τὰ μαθημένα καὶ μετὰ τῶν μαθητῶν του νὰ μάθῃ πάλιν τὰ στοιχεῖα τῶν γνώσεων, ἃ ἤδη κατέχει. Τὴν κατασκευὴν τῶν προτάσεων του ἐν τῇ γλώσσῃ, ὅπως συνήθιζε νὰ ἐκφράζῃ τὰς σκέψεις του, ἀνάγκη ἤδη νὰ ἐγκαταλίπη καὶ νὰ κατασκευάζῃ προτάσεις στοιχειώδεις καὶ παιδικὰς συμφώνως πρὸς τὴν ἀντιληψὶν τῶν μαθητῶν του. Ὅ,τι εἶναι εἰς αὐτὸν ἀναμφίβολον πρέπει χάριν τῶν μαθητῶν του νὰ τεθῇ ὑπ' ἀμφιβολίαν, καὶ νὰ ἀναμένῃ νὰ ἀντιληφθῶσι τοῦτο οἱ μαθηταὶ πάντες καταπνίγων πᾶσαν στενοχωρίαν, μάλιστα ὅταν μαθηταὶ τινες δυσκολευῶνται νὰ ἀντιληφθῶσι κατὰ βάθος τὰ λεγόμενα. Καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς τούτους τοὺς νωθροὺς, τοὺς πενιχρῶς ὑπὸ τῆς φύσεως προικισθέντας, ὀφείλει ὁ καλὸς διδάσκαλος νὰ δεικνύῃ ἰδιαιτέραν ἀφοσίωσιν, εἰς αὐτούς νὰ προσέχη καὶ βοηθῇ ἐπιμελέστερον, εἰς αὐτούς νὰ δεικνύῃ τὴν τέχνην του, ἣν παρέβαλεν εἰς τῶν μεγίστων διδασκάλων τοῦ κόσμου πρὸς τὴν μαιευτικὴν. Ἄν δὲ εἰς πάντα ταῦτα προσθέσωμεν ὅτι ὁ καλὸς διδάσκαλος καὶ κατὰ τὴν πρὸς τοὺς μαθητὰς του συναναστροφὴν εἶναι τῆς μὲν ἀυθαδείας καὶ τῶν νεανικῶν σφαλμάτων τῶν μαθητῶν του σώφρων κολαστής, κατὰ δὲ τῆς πανουργίας καὶ πονηρίας ἄγρυπνος φρουρός, ὅτι ἡ χριστιανικὴ του ἀγάπη

δὲν ἀποκρίνεται νὰ βοηθῆ καὶ σφύζῃ διεφθαρμένους καὶ ἀνηθικούς παιδάς καὶ διὰ τὸ καθήκον τοῦ τοῦτο ἀπαύστως ἐκτελεῖ μετὰ προθυμίας χωρὶς νὰ τὸν ψυχραίνῃ ἢ ἀχαριστίᾳ τοῦ κόσμου καὶ ἢ σκαιότης καὶ ἀγροικία πολλῶν γονέων, τότε ἔχομεν τοὺς κυριωτέρους χαρακτῆρας τοῦ γνησίου διδασκάλου τοῦ εὐρίσκοντος τὴν ἀπόλαυσιν καὶ εὐδαιμονίαν τοῦ βίου του ἐν τῇ αὐταπαρνήσει.

Ἐὰν κατώρθωσα νὰ υποτυπώσω μὲ τὰ προσήκοντα χρώματα τὴν εἰκόνα γνησίου διδασκάλου, ἐκπληκτος πρέπει ἐνταῦθα νὰ σταματήσω καὶ νὰ ἐρωτήσω πῶς εἶναι δυνατόν τοιοῦτο μέγα πρᾶγμα νὰ γίνῃ διδακτὸν; πῶς εἶναι δυνατόν νὰ εὐρωμεν διδασκάλους ἔχοντας τοιαύτην ἀγγελικὴν ψυχὴν;

Ἐνταῦθα ὁ λόγος εἶναι περὶ σκοπίμου, κατὰ σχέδιον ὠρισμένον γινόμενης μορφώσεως τῶν δημοδιδασκάλων. Οὐδένα δὲ λόγον κάνομεν περὶ τῆς σοφίας τινῶν ἀνθρώπων, ἢν πωλοῦσι λίαν εὐθηνά, καὶ καθ' ἢν ὁ διδάσκαλος γεννᾶται ὡσπερ καὶ ὁ ποιητής. Βεβαίως καὶ ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν ὅτι ὅστις δὲν συνήσθη ἐν τῇ καρδίᾳ του τὴν οὐρανίαν κλησιν εἰς τὸ ἔργον του δὲν δύναται ποτε νὰ ἐκτελέσῃ ὀρθόν τι οὔτε ἐνταῦθα οὔτε ἀλλαχοῦ. Ἄλλὰ πάλιν δὲν λησμονοῦμεν καὶ τί ὁ μέγας τοῦ Σωκράτους μαθητῆς ἀνεκῆρυξεν ὅτι αἱ εὐγενεῖς φύσεις τυχοῦσαι ὀρθῆς ἀνατροφῆς ἀναφαίνονται λαμπρότεραι. [φύσεις χρησταὶ τοιαύτης παιδείας ἀντιλαμβάνονται ἐπι βελτίους τῶν προτέρων φύονται ἰδ. Πλατ. πολ. IV. 494 A.]. Οὐδὲ ἀποθαρρυνόμεθα νὰ ἐπιδιώκωμεν τὸ τέλειον, ὅσον καὶ ἂν ἀποτρέπουσιν ἡμᾶς οἱ λεγόμενοι πρακτικοί, οἱ ταπεινά συμφέροντα ἐπιδιώκοντες, λέγοντες νὰ μὴ ζητῶμεν νὰ μεταβάλωμεν τὸ σύστημα τῆς ταπεινῆς τοῦ λαοῦ μορφώσεως. Ὅχι, τὸ ἡμέτερον διδασκαλεῖον, δι' ὃ τόσαι μεγάλαί θυσίαι γίνονται, ἔχει προορισμὸν νὰ συντελέσῃ νὰ διαδοθῇ πανταχοῦ τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, πανταχοῦ καὶ εἰς τὰ πτωχότατα χωρία οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ θὰ ἐκτελῶσι τὸ εἰρηνικὸν αὐτῶν ἔργον ὡς ἀπόστολοι τοῦ ἀγίου πνεύματος. Καὶ διὰ τοῦτο ἢ ἐρωτήσεις πῶς θὰ δυνηθῶμεν τοιοῦτους διδασκάλους νὰ μορφώσωμεν εἶναι μεγίστης ἀξίας καὶ προσοχῆς.

Ἐἴκοσι καὶ πλέον ἔτη καταγινομαι ἀνευδότης νὰ διδάσκω νέους καὶ νὰ κάμω παιδαγωγικὰς μελέτας, τρόπον τινα νὰ ἐξερευνῶ τὰς μυστηριώδεις πηγὰς τοῦ ψυχικοῦ βίου, ἃς ὁ Θεὸς προώρισεν ἀενάως νὰ ῥέωσι. Στρηζόμενος εἰς τὸ ἀδιάσειστον τῶν ψυχολογικῶν μου πεποιθήσεων, θαρρυνόμενος δὲ καὶ

ἐνισχυόμενος ὑπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, ἃ εἶδον εἰς νέους μου φίλους καὶ κατόπιν γενομένους συνεργάτας μου καὶ ἃ διὰ παντὸς τοῦ βίου μου θὰ ἐνθουμουμαι μετὰ τοῦ ἰδιαιτέρου συναισθήματος τῆς χαρᾶς καὶ εὐτυχίας, ἀνευρίσκω τρεῖς πηγὰς ἢ ζώσας δυνάμεις εἰς τὴν ὀρθὴν τῶν δημοδιδασκάλων μόρφωσιν—ἢ ψυχολογία καλεῖ αὐτὰς ἐνδιαφέροντα— καὶ τὸ διδασκαλεῖον τοῦτο εἶναι ἄξιον τοῦ ὀνόματος, ὅταν κατορθώσῃ καὶ τὰ τρία ταῦτα ἐνδιαφέροντα νὰ ἐμφυτεύσῃ εἰς τοὺς μαθητάς του καὶ νὰ διατηρήσῃ καὶ προαγάγῃ εἰς ἀκμὴν.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον καὶ κύριον ἐνδιαφέρον τοῦ διδασκάλου εἶναι τὸ πρὸς τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ἀνάπτυξιν καὶ μόρφωσιν. Βεβαίως ὑπάρχει καὶ μηχανικὴ παιδείαις, βαναυσία, εἰς κτήνη μᾶλλον ἀρμόζουσα ἢ εἰς ἀνθρώπους. **Καὶ τὸ λυπηρὸν ἐν τούτῳ εἶναι ὅτι ὑπάρχουν καὶ σήμερον ἀκόμη μοχθηροὶ ἀνθρώποι, οἵτινες δὲν ἀρέσκονται νὰ βλέπωσι τὸν λαὸν καὶ τοὺς διδασκάλους αὐτοῦ ἔχοντας ὑψηλοτέραν παιδείαν.** Τὸ διδασκαλεῖον ὁμῶς ἡμῶν ἀπαιτεῖ ἀπὸ τοῦ μαθητᾶς τοὺς θελοντας νὰ καταταχθῶσιν εἰς αὐτὸ καὶ προπαιδεῖαν ἄξιαν λόγου καὶ πρὸς αὐξήσιν τῆς ἐγκυκλίου αὐτῆς παιδείουσεως λαμβάνει σπουδαῖαν φροντίδα. Καὶ πᾶς διδάσκαλος εὐπαιδευτος, ὅστις αἰσθάνεται ὡς καθῆκον ἐκ τοῦ θησαυροῦ τῶν γνώσεών του νὰ ἐκλέγῃ τὰς προσφόρους καὶ χρησίμους εἰς τοὺς μαθητάς γνώσεις καὶ ταύτας νὰ μεταδίδῃ μεθοδικῶς διὰ γλώσσης στοιχειώδους προσηρμοσμένης εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν παιδῶν, θὰ αἰσθανθῆ ἀναμφιβόλως ἐν ἑαυτῷ καὶ τὴν ἀνάγκην ἐπιστημονικῆς τῶν πραγμάτων ἐρεῦνης καὶ θὰ ποθήσῃ νὰ αὐξάνῃ τὰς γνώσεις του καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον.

Δεύτερον ἐνδιαφέρον, ὅπερ τὸ διδασκαλεῖον πρέπει εἰς τοὺς μαθητάς του νὰ μεταδώσῃ, εἶναι τὸ ἐνδιαφέρον πρὸς τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐν τῇ ψυχῇ συμβαινόντων, τὸ ἐνδιαφέρον πρὸς συναναστροφήν καὶ διδασκαλίαν μικρῶν μαθητῶν, ὅπερ γίνεται διὰ τῶν παιδαγωγικῶν ἀσκήσεων ἐν τῷ προτύπῳ σχολείῳ. Καὶ ἐνταῦθα θὰ ἴδωμεν ἐν ὅλῃ τῇ ἀκαταμαχῆτῳ αὐτοῦ δυνάμει τὴν παιδικὴν ἀθωότητα καὶ χάριν κατακηνόουσαν ἡμᾶς καὶ κατακρατούσαν τῆς ψυχῆς ἡμῶν. Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ ἐμφανισθῇ τοιαύτη δύναμις ἐν τῇ ψυχῇ παντὸς ἀνθρώπου, ὅστις ἔχει περὶ τοῦ ψυχικοῦ βίου ὀρθὰς ἰδέας, ὅστις ἐδιδάχθη νὰ ἀντιλαμβάνεται καὶ νὰ κρίνῃ ὀρθῶς τὰς

μυστηριώδεις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς κινήσεις καὶ καταστάσεις;

Τρίτον ἐνδιαφέρον, ὅπερ πρέπει τὸ διδασκαλεῖον νὰ ἐμφυτεύσῃ, εἶναι ἡ ἀγάπη καὶ ἐκτίμησις τοῦ διδασκαλικοῦ ἔργου, ἢ περὶ αὐτοῦ πεποιθήσις ὡς ἔργου Ὑψίστου, πρὸς ἠθικοποίησιν καὶ ἐξευγενισμόν τῆς ἀνθρωπότητος.

Οὕτω θὰ παιδευθῶσιν οἱ ἡμέτεροι μαθηταί. Προφυλαγμένοι ἀπὸ τῆς ἀλαζονείας, ἥτις εἶναι ἀδελφὴ τῆς ἀμαθείας, διὰ τῆς ἐμβριθοῦς καὶ σοβαρᾶς ἐργασίας, θὰ ἀφιερωνθῶσιν ἐν πάσῃ μετριοφροσύνῃ εἰς τὸ ὑψηλὸν αὐτῶν ἔργον καὶ θὰ δουλεύουσιν αὐτῷ ἐν εὐλικρινείᾳ καὶ πίστει. Χωρὶς νὰ εἶναι ὄργανα ψοφοδεῆ καὶ ἄβουλα, θὰ ἔχωσι καὶ αὐτοὶ τὴν γνώμην τῶν ἐν τῷ σχολικῷ ἡμῶν πραγμάτων ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐν ἣ θὰ ἐργασθῶσι καὶ ἥτις πρέπει νὰ προστατεύῃ αὐτοὺς κατὰ πάσης κακῆς ἐπιρροίας καὶ παρεκτροπῆς. Τὰς ἔθνικας ἰδέας καὶ παραδόσεις, τὰ πατρῷα ἤθη καὶ ἔθιμα διασφύζοντες καὶ προστατεύοντες θὰ εἶναι ἐχθροὶ ἀδιάλλακτοι τῶν κακῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ὑποὐλως διαταράττουσι τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀρμονίαν τῶν πολιτῶν καὶ παρακωλύουσιν αὐτοὺς νὰ ζῶσιν ὡς ἀδελφοί. Τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων ἡμῶν θὰ ὑπερασπίζωσι καὶ μόνοι καὶ μετ' ἄλλων ἠνωμένοι, θὰ εἶναι δὲ πανταχοῦ καὶ πάντοτε πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους φιλόφρονες, ἐπιεικεῖς, βοηθητικοί.

Ἄλλ' ὅπως κατορθώσωμεν πάντα ταῦτα ἀπαιτοῦνται τὰ ἐξῆς:

1) οἱ μαθηταὶ νὰ κατατάσσονται εἰς τὰ διδασκαλεῖα οὐχὶ ἐκ τοῦ ἐλληνικοῦ σχολείου ἀλλ' ἐκ τῆς α' ἢ β'. τάξεως τοῦ γυμνασίου ἢ τοῦ πρακτικοῦ λυκείου καὶ ἔχοντες ἡλικίαν 16 ἐτῶν.

2) Ἡ ἐγκύκλιος αὕτη παιδείαις, ἥτις κατ' οὐδένα τρόπον πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἐπαρκής, θὰ συμπληρωθῇ καὶ ἐπεκταθῇ ἐτι περαιτέρω ἐν τῷ διδασκαλεῖῳ. Ὡστε ἐν τῷ διδασκαλεῖῳ πλὴν τῆς ἐιδικῆς παιδαγωγικῆς μορφώσεως πρέπει νὰ διδάσκονται καὶ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα.

3) Οἱ διδάσκαλοι πρέπει νὰ διδασκῶσιν ἐν πολλῇ ἐκτάσει καὶ τὴν παιδαγωγικὴν τὴν θεωρητικὴν καὶ ἐφαρμοσμένην ὡς καὶ τὰς ὑπηρετικὰς τῆ παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης. Κατὰ τοῦτο ὁ κύκλος τῶν μαθημάτων ἐν τῷ διδασκαλεῖῳ πρέπει νὰ εἶναι 4ετής ἢ τοῦλάχιστον 3ετής. Τὸ τελευταῖον ὁμῶς ἔτος πρέπει σχεδὸν ἀποκλειστικῶς νὰ καταναλίσκηται εἰς τὴν παιδαγωγικὴν μόρφωσιν.

4) Τὸ διδασκαλικὸν ἔργον ὡς μεγίστης σπουδαιότητος ἀπαιτεῖ ὠρισμένην τοῦ διδασκάλου ψυχικὴν διάθεσιν καὶ ἀγάπην πρὸς τοῦτο. Διὰ τοῦτο τὸ διδασκαλεῖον δι' ἰδίου σχολικοῦ βίου πρέπει νὰ φροντισθῆ νὰ μορφώσῃ καὶ τὸ θυμικὸν τῶν μαθητῶν του. Συντελεστικὰ δὲ πρὸς τοῦτο εἶναι ἢ κοινὴ φροντισθῆ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἢ κοινὴ προσευχὴ ἐν τῷ σχολείῳ, ἢ κοινὴ μετᾶληψις, ἢ κοινὴ χοροδία, αἱ κοινὰ ἐορταὶ κατὰ τὰς ἐθνικὰς καὶ βασιλικὰς ἐορτάς, αἱ κοινὰ ὁδοιπορίαι κλπ.»

Τὰς τέσσαρας ταύτας ἀρχὰς ἀναπτύσσει διὰ μακρῶν ἐν τῷ βιβλίῳ ὁ ἀοίδιμος Stoy. Χραματίσας δὲ μαθητῆς τοῦ Stoy καὶ θαυμαστῆς αὐτοῦ γενόμενος ἐνόμισα ὅτι εὐεργετῶ τὴν πατριὰν ἡμῶν μεταφέρων τὸν διοργανισμόν καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ διδασκάλου. Ὁ διοργανισμὸς τῶν διδασκαλειῶν, συνετάχθη μετ' ἐρευαν καὶ συζητήσεων ἐπὶ 3 μηνῶν διαρκέσαντων ὑπὸ ἐπιτροπείας ἀπαριζομένης ὑπὸ τῶν κ. Δ. Πετρίδου, Χριστοῦ Παπαδοπούλου, Σπυρίδωνος Μωραΐτου καὶ Π. Π. Οἰκονόμου. Συμφωνήτατοι δὲ πρὸς τὸν διοργανισμόν τοῦτον ἐδείχθησαν καὶ μετ' εὐσυνειδησίας τιμώσης αὐτοῦ ἐργάσθησαν εἰς τὴν πιστὴν αὐτοῦ ἐφαρμογήν καὶ οἱ μετὰ ταῦτα διορισθέντες διεῖονται διδασκαλειῶν κκ. Βλάσιος, Σκορδέλης, Γεώργ. Παπασωτηρίου, Μιχ. Σακελλαρόπουλος, Θεμ. Μιχαλόπουλος. Ὡστε πάντες οἱ παρ' ἡμῖν ἀσχολούμενοι περὶ τὰ παιδαγωγικὰ ἔχουσι γνώμην ὅτι διὰ διδασκαλειῶν κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Stoy διοργανωμένων εἶναι δυνατόν νὰ παρασκευασθῶσι καλῶς διδάσκαλοι ἄξιοι τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἔθνους καὶ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς ἐπιστήμης. Μόνον εἰς διαφωνεῖ ἢ μᾶλλον δὲν ἤξεύρει καὶ αὐτὸς τί φρονεῖ ὁ ἐξοχώτατος κατὰ τὴν ἐπιστήμην καὶ κρίσιν κ. X. Παπαμάρκου. Ἄλλ' ὁ κύριος οὗτος δὲν εἶναι παιδαγωγικός οὔτε κατὰ θεωρίαν οὔτε κατὰ πρᾶξιν. Εἰς Γερμανίαν ἐστάλη ὑπὸ τοῦ συλλόγου τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ὡς ρητῶς ἀναγράφουσι τὰ πρακτικὰ νὰ συμπληρῶσιν τὰς φιλολογικὰς του σπουδὰς, δηλ. νὰ πάρῃ ἐκεῖ δι' εὐνοήτους λόγους δίπλωμα. Διέτριψεν δὲ ἐν Γοττγῆ, ἔνθα οὐδεὶς ἐδίδασκεν παιδαγωγικὰ. Τὰ παιδαγωγικὰ ἐσπούδασεν καθ' ὁδὸν ἐπιστρέφων εἰς Ἑλλάδα καὶ ἐπισκεπτόμενος καθ' ἡ ἐργάσει σχολεῖα τινὰ ὡς Ἴπουρος τῆς Παιδείας! Ἄλλὰ καὶ χωρὶς νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τί ἐν Γερμανίᾳ ἔκαμεν ὁ κύριος οὗτος, πειθόμεθα ὅτι οὐδὲν ἐπίσταται πρῶτον μὲν ἐκ τῶν τερατωνῶν γνωμῶν, ἃς ἐκφέρει περὶ τῶν σχολικῶν ἡμῶν πραγμάτων καὶ ἃς οὐδεὶς οὐδὲ ὁ ἄκρῳ δακτύλῳ τῶν παιδαγωγικῶν γευσάμενος ἤθελε τολμῆσῃ νὰ εἴπῃ, δεύτερον δὲ ἐκ τῶν ἐργασιῶν του ἐν τοῖς διδασκαλείοις, δι' ἃς γελῶσι καὶ αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ του, ἀναγκάζεται δὲ καὶ ὁ ἴδιος νὰ ὁμολογῇ ὅτι δὲν ἤξεύρει τοιαῦτα πράγματα. Ἄν ποτε ἀναγκασθῶμεν νὰ δημοσιεύσωμεν λεπτομερείας τῆς ἐν τοῖς διδασκαλείοις τοῦ κ. Παπαμ. ἐργασίας, θὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ διατεθῇ φαιδρῶς ἢ ψυχῇ τοῦ ἀναγνώστου διὰ τὰ ἐκεῖ λεγόμενα καὶ πραττόμενα. Ἐχομεν πλῆθος ἐπιστολῶν μαθητῶν τοῦ κ. Παπαμ., οἵτινες ἐκθέτουσιν ἡμῖν νόστιμα πράγματα γινόμενα ἐν τοῖς διδα-

σκαλείοι, ἃ ἔχον τὴν δυστυχίαν νὰ ἔχωσι δευθυτην τὸν κ. Παπ. Καὶ ὅμως ἡ Κυβέρνησις αὐτοῦ, ὅστις δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἔχη γνώμην ἐπὶ τῶν παιδαγωγικῶν πραγμάτων καὶ λόγῳ παιδαγωγικῆς μαθήσεως ἑλλειποῦς καὶ λόγῳ ἐργασίας ἐν τοῖς Διδασκαλείοις σφραγίτης καὶ ἡμαρτημένης καὶ λόγῳ ψυχικῆς καταστάσεως σφοδρῶς ὑπὸ παθῶν τεταραγμένης, αὐτοῦ τὰς γνώμας ζητεῖ νὰ ἐφαρμόσῃ καταστρέφουσα ἄρδην ὅτι καλὸν ἐγένετο ἐν τῇ Ἐκπαιδεύσει ἐπὶ 15 συνεχῆ ἔτη. Νομίζω ὅτι ἡ Κυβέρνησις καὶ ἡ βουλή τῆς Ἑλλάδος ἔχουσι καθήκον νὰ λάβωσι ἄλλην στάσιν ἀπέναντι τῶν προτεινομένων μεταρρυθμίσεων. Ἡ μέθοδος, ἣν ἀκολουθοῦσι νὰ διδάσκωνται διὰ τῶν παθημάτων, εἶναι παρακεκινδυνευμένη μάλιστα ἐφαρμοζομένη ἐπὶ ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους. Ὅτι ὁ ὀρθὸς νοῦς εὐρίσκει πλημμυρῆς καὶ ἀποδεικνύει τοιοῦτο διὰ σειρᾶς συλλογισμῶν δὲν δύναται καὶ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ νὰ μὴ εἶναι τοιοῦτον. Ἡ διάλυσις τῶν Διδασκαλείων εἶναι τερατώδες, θὰ εἴμεθα δὲ τὸ μόνον ἐν Εὐρώπῃ ἔθνος, ὃ θὰ διδάσκειται διὰ γραμματοδιδασκάλων. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι τὸ ἀσφαλέστατον μέσον νὰ ἐκλίπῃ ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ γράμματα καὶ νὰ εἰσαχθῇ ὁ βασιβουζουκισμὸς καὶ ἐν τοῖς ἴθεσι καὶ ἐν τῇ πίστει καὶ ἐν τῷ χαρακτῆρι τῶν ἀτόμων. Ἡ εὐθύνη τῶν τοιαῦτα βέβηλα κατὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ ἔθνους ἐργαζομένων εἶναι μεγάλη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς πατρίδος. Ἡ ἱστορία θὰ στιγματίσῃ τοιαῦτα σκότια ἔργα. Τὸ δὲ ἔθνος, ὃ μετὰ 60 ἐτῶν ἐλεύθερον βίον, παραδίδουσι δέσμιον εἰς τοὺς ὄνυχας τῶν γραμματοδιδασκάλων, θὰ δεῖξῃ κατὰ πόσον εἶναι ἄξιον καλλιτέρας τύχης, ἢ ἐκεῖνης ἣν παρασκευάζουσιν ἄνθρωποι οὐδὲν κοινὸν μετὰ τοῦ ἔθνους ἔχοντες.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΣ

Πῶς πρέπει νὰ ἀρχίσῃ ἡ διδασκαλία τῶν μικρῶν μαθητῶν, οἵτινες τὸ πρῶτον πατοῦσι τὸ κατώφλιον τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, εἶναι ζήτημα μεγάλης σημασίας. Διότι ἐκ τῆς καλῆς ἢ κακῆς ταύτης ἀρχῆς θέλουσι τεθῆ εἰς τοὺς μαθητὰς τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς ἀγάπης πρὸς τε τὸ σχολεῖον καὶ τὸ βιβλίον, πρὸς τὸ παρατηρεῖν, ἐρευνᾶν, κρίνειν, ἢ τουναντίον ἢ ἀηδία πρὸς τὰ γράμματα, ἢ ἐπιπόλαιος τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων ἀντίληψις, ὃ περιορισμὸς τῆς διανοίας καὶ τοῦ παρατηρητικοῦ καὶ ἡ παρεκτροπὴ τῆς βουλήσεως εἰς πράγματα ἄλλα ἀπαγορευόμενα ὑπὸ τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ πρέποντος. Ἄν τὸ γνωμικὸν ἀρχῆς κακῆς κάκιστον ἔσται καὶ τέλος δεικνύεται πανταχοῦ ἀληθεῖον, ἐν τῇ προκειμένη περιπτώσει καθίσταται ἀναντιρρήτως ἀληθέστατον. Ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ μεγαλύτερος καὶ ὁ μικρότερος ἐπιδιώκει φύσει πανταχοῦ καὶ πάντοτε τὴν ἀπόλαυ-

σιν, τὴν τέρψιν. Εἶνε δὲ αἱ ἀπολαύσεις δύο εἰδῶν ὑψηλότεραι καὶ κατώτεραι, πνευματικαὶ καὶ ὕλικαί. Καὶ ἂν στερήσῃ τὸν ἄνθρωπον τῶν ὑψηλῶν, τῶν εὐγενῶν ἀπολαύσεων, τότε ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ καταπέσῃ εἰς τὰς ταπεινὰς ἀπολαύσεις μετὰ τῆς αὐτῆς βεβαιότητος, μεθ' ἧς καταπίπτει ὁ λίθος εἰς τὴν γῆν ἀφινόμενος ἐλεύθερος. Ἄν θέλωμεν νὰ προφυλάξωμεν τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ κακόν, ἀπὸ τὸ χυδαῖον, ἀπὸ τὴν ἀπειροκαλίαν, πρέπει νὰ ἐμφυτεύσωμεν εἰς αὐτοὺς ἀγάπην πρὸς τὸ καλόν, τὸ εὐγενές, τὸ κομψόν, τὴν σωφροσύνην. Ὡστε ἡ μέριμνα πῶς νὰ ἀρχίσῃ ἡ πρώτη τῶν παιδιῶν διδασκαλία κανονικώτερον, δὲν δεικνύει ματαιοσχολίαν τῶν διδασκάλων οὐδὲ ἀγάπην πρὸς ἐνασχόλησιν περὶ μικρὰ καὶ εὐτελῆ, ἀλλὰ βαθεῖαν ἐκτίμησιν τῆς σημασίας τῆς πρώτης διδασκαλίας καὶ τῆς ῥοπῆς, ἣν αὕτη ἔχει εἰς ὅλον τὸν μετὰ ταῦτα πνευματικὸν τοῦ ἀνθρώπου βίον.

Πρὶν δὲ ὀρίσωμεν τί πρέπει νὰ ἀναγινώσκωσιν οἱ μαθηταὶ τοῦ σχολείου κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς εἰς τὸ σχολεῖον φοιτήσεώς των, ἃς ἐρευνήσωμεν τί δέχεται, τί ζητεῖ μάλιστα ἡ ψυχὴ τοῦ μαθητοῦ κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην. Νομίζω ὅτι ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν ἐπεβάλλοντο εἰς τοὺς μαθητὰς πρὸς διδασκαλίαν μαθήματα ἀξιόλογα μὲν ὁμολογουμένως ἐν πολλοῖς καθ' ἑαυτὰ θεωρούμενα, ἀκατάλληλα ὅμως διὰ τὴν ἡλικίαν, πρὸς ἣν προσεφέροντο, τοιαύτη ἐποχὴ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀνήκουσα πλέον εἰς τὴν ἱστορίαν. Ἐνθυμοῦμαι τὰς σοφὰς ῥήσεις τῶν πινάκων τῆς ἀναγνώσεως, ἃς ποτε καὶ ἡμεῖς παιδιὰ ἔτι ὄντα ἐψελλίζομεν, χωρὶς οὐδὲν νὰ ἐννοῶμεν, χωρὶς νὰ ἀπολαμβάνωμεν οὐδεμίαν ἐκ τῆς ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων εὐχαρίστησιν. Διότι ὅσον σοφὸς καὶ μεθοδικὸς εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ ἂν θεωρηθῇ ὁ διδασκαλός, ἢ κατανόησις γνωμικῶν οἰοναψυχῆ τῆς πολιτείας εἶνε οἱ νόμοι καὶ στήριγμα τῶν νόμων εἶναι ἢ καλῆ ἀνατροπὴ τῶν πολιτῶν ὑπερβαίνει τὴν ἀντίληψιν δετῶν καὶ θετῶν μαθητῶν. Οἱ μαθηταὶ ἀπασχολούμενοι μὲ τοιαύτην ὕλην οὐδὲν ἐνόουν καὶ οὐδεμίαν εἶχον εὐχαρίστησιν, τὴν δὲ ἀηδίαν αὐτῶν πρὸς τὰ μαθήματα ἐπέξετεινον εἰς ὅλον τὸ σχολεῖον καὶ πολλὰ αὐτῶν τὰ τολμηρότερα ἀπέφευγον τὸ σχολεῖον ὡς πάλαι τὴν κοινωνίαν οἱ κλέφται καὶ ἀρματωλοὶ ζητοῦντες νὰ ζῶσι ἐλεύθεροι μακρὰν τοῦ σχολείου καὶ τοῦ βιβλίου. Ἄν δὲν ἀρκῆ ἢ ἐπανάστασις τῶν μαθητῶν, ἵνα ἀποδειχθῇ τὸ ἀκατάλληλον τῆς διδασκείας ὕλης καὶ τῆς διδασκαλίας καὶ θέλωμεν νὰ πεισθῶμεν περὶ τοῦ

πράγματος τούτου ζητοῦντες καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων ἀποδείξεις, τότε ἡ ἀδιαφορία τοῦ ἔθνους πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν εἶναι σύμπτωμα, τοῦ ὁποίου αἱ ρίζαι φθάνουν μέχρι τῆς πρώτης τῶν παιδῶν διδασκαλίας ἐν τῇ ἀναγνώσει. Ἐνταῦθα τὸ πρῶτον τίθεται τὸ ὀηλητήριον τῆς ἀδιαφορίας τῶν μαθητῶν εἰς τὰ γράμματα διὰ τε τῆς ἀκατάλληλου ὕλης τῆς διδασκομένης καὶ διὰ τῆς ἀμεθοδου αὐτῆς διδασκαλίας.

Ὡστε μεριμνῶντες περὶ βελτιώσεως τῶν σχολείων καὶ περὶ καταλλήλου τῶν μικρῶν μαθητῶν ἐνασχολήσεως κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς μαθητείας των, ὀφείλομεν εἰς δύο πράγματα νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν μας πρῶτον μὲν εἰς τὴν εὔρεσιν τῆς καταλλήλου διὰ τὰ μικρὰ παιδιὰ ὕλης πρὸς ἐργασίαν καθόλου ἰδίᾳ δὲ πρὸς ἀνάγνωσιν καὶ ἔπειτα εἰς τὴν εὔρεσιν τῆς μεθοδικώτερος διδασκαλίας.

(ἀκολουθεῖ)

ΠΕΡΙ ΦΩΤΟΜΕΤΡΩΝ

Ὅλοι γνωρίζομεν ὅτι ὅλα τὰ φῶτα δὲν ἔχουσι τὴν αὐτὴν φωτιστικὴν δύναμιν ἢ ὅπως λέγουσιν οἱ φυσικοὶ δὲν ἔχουσι τὴν αὐτὴν ἔντασιν. Ἡ ἠλεκτρικὴ λυχνία, φέρ' εἰπεῖν, φέγγει λαμπρότερον τῆς τοῦ φωταερίου καὶ αὕτη πάλιν τῆς τοῦ οἰνοπνεύματος, ἐν ᾧ τουναντίον ἢ φλόξ τοῦ ἐξ ἐλαίου λύχνου καὶ τοῦ κηρίου εἶναι ἡ ἀσθενεστάτη πασῶν. Ἐπ' ἴσης δὲ εἶναι γνωστὸν ὅτι λυχνία ἐξοδεύουσα περισσότερον ἔλαιον, οἰνόπνευμα ἢ φωταερίον ἢ ἔχουσα ἐντονώτερον ἠλεκτρικὸν ρεῦμα καὶ λαμπρότερον ἄλλης λυχνίας καταναλισκούσης ὀλιγώτερον ποσὸν ἐκ τούτων. Τούτου δ' ἕνεκα εἰς τὰ μεγάλα ἐργοστάσια καὶ εἰς ὅλα ἐν γένει τὰ μεγάλα καταστήματα καὶ τὰ θεάτρα, εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν μεγαλοπόλεων καὶ τὰς δημοσίας πλατείας, τὸν ἀμυδρὸν λύχνον τοῦ ἐλαίου ἀντικατέστησε πανταχοῦ τοῦ πετρελαίου ἢ μεγάλης λυχνίας καὶ τοῦ φωταερίου, ἂν μὴ τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτός. Καὶ ἀκούεις πολλάκις σήμερον εἰς τὰς πόλεις ταύτας νὰ γίνηται ἱκανὸς λόγος περὶ τοῦ τοιοῦτου φωτισμοῦ καὶ νὰ συζητῶσι μετὰ ζωηρότητος ἂν ἡ δεινὰ μεγάλη Ἀγγλικὴ λάμπα τοῦ καταστήματος ἔχει 9 ἢ 16 φῶτων δύναμιν καὶ ἂν ὁ ἠλεκτρικὸς φανὸς τῆς πλατείας ἢ τῆς μεγάλης ὁδοῦ ἔχει κατωτέραν τῶν 500 φῶτων δύναμιν.

Εἰς πολλοὺς βεβαίως θὰ φαίνεται παράδοξος ἡ ἰδέα αὕτη, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ μετρηθῇ τὸ φῶς,

καὶ οὐκ ὀλίγοι θὰ λέγουν ἤδη καθ' ἑαυτοὺς διαπορῶντες ἀπῶς εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ τοῦτο; μὴπως τὸ φῶς εἶναι ἔλαιον, οἶνος ἢ ὕδωρ νὰ τὸ μετρήσωμεν διὰ τῆς ὀκᾶς; ἢ δι' ἄλλου τινὸς ἀγγείου, ἢ μὴπως εἶναι σῶμά τι στερεὸν νὰ τὸ ζυγίσωμεν διὰ τοῦ στατήρος ἢ τῆς πλάστιγγος; ἢ Καὶ ὅμως, φίλε ἀναγνώστα, τὸ φῶς μετρεῖται τόσον εὐκόλα, ὅσον καὶ ὁ οἶνος καὶ ὁ καφφές. Πῶς γίνεται τοῦτο θὰ τὸ εἶπω εὐθὺς κατόπιν, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐπιστήσω τὴν προχὴν σου εἰς ἕν ἄλλο πρᾶγμα, τὸ ὅποσον πρέπει νὰ κατανοήσῃς καλῶς. Τὴν νύκτα, ἐὰν θέλῃς νὰ παρατηρήσῃς καλῶς ἐν πρᾶγμα, εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταφέρῃς τὸ πρᾶγμα τοῦτο πλησίον τοῦ φωτός· καὶ τὸ πράττεις πάντοτε τοῦτο, διότι γνωρίζεις ὅτι ὄσω πλησιέστερον φέρεις τὸ ἀντικείμενον, τοσοῦτω ἀφρονώτερον φωτίζεται τοῦτο καὶ διακρίνεις πάσας τὰς ἐπ' αὐτοῦ λεπτομερείας. Ἐπ' ἴσης γνωρίζεις ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταφέρῃς πάντοτε τὸ ἀντικείμενον πλησίον τοῦ φωτός, μάλιστα ὅταν τοῦτο εἶναι δυσκίνητον, δύνασαι νὰ κατορθώσῃς τὸ ἴδιον πρᾶγμα πλησιάζων τὸ φῶς εἰς αὐτό. Δι' ἡμᾶς δὲ εἶναι ἀδιάφορον ποῖον ἐκ τῶν δύο θὰ πράξῃς. Τὸ ζήτημα εἶναι τοῦτο νὰ ἐννοήσῃς καλῶς — καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι τὸ γνωρίζεις — ὅτι δηλαδὴ ἡ δύναμις τοῦ φωτός πλησιέστερον μὲν τῆς πηγῆς αὐτοῦ εἶναι ἰσχυρότερα, μακρότερον δὲ ἀσθενεστέρα. Τοῦτο δὲν χρήζει βεβαίως μεγαλειτέρας ἀποδείξεως. Τὸ βλέπεις καθ' ἐκάστην εἰς ὅλα τὰ μέρη, ὅπου ὑπάρχουσι φῶτα. Ἐκεῖνο τὸ ὅποσον ὀφείλεις ἤδη νὰ γινώσκῃς, καὶ τὸ ὅποσον ἐγὼ ἔχω χρέος νὰ σοῦ ἐξηγήσω εἶναι τὸ πόσον ἐλαττοῦται τοῦ φωτός ἡ δύναμις ἀναλόγως τῆς ἀποστάσεως. Σοῦ λέγω λοιπὸν ὅτι οἱ φυσικοὶ μετὰ παντοίας ἐρεύνας εὔρον ὅτι ἡ ἐλάττωσις τοῦ φωτός εἶναι ἴση μὲ τὸ τετράγωνον τῆς ἀποστάσεως δηλ. ἐν κηρίον, μία λυχνία πετρελαίου, ἐν φανάριον φωταερίου κλπ. εἰς δύο μέτρων ἀπόστασιν θὰ φέγγῃ τετράκις ἀμυδρότερον ἀφ' ὅτι, φέγγει εἰς ἐνὸς μέτρου, εἰς τριῶν μέτρων θὰ φέγγῃ ἐνάκις ὀλιγώτερον, εἰς τεσσάρων ἰθικὶς καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἀφ' οὗ δὲ τοιαύτη καταντᾷ τοῦ φωτός ἡ ἐξασθένεισι ἀναλόγως τῆς ἀποστάσεως, ἐὰν τοποθετήσωμεν δύο κηρία ἀνημμένα, τὸ μὲν ἐν εἰς ἐνὸς μέτρου ἀπόστασιν ἀφ' ἡμῶν, τὸ δὲ ἄλλο εἰς δύο μέτρων, εἶναι βεβαιωμένον ὅτι τὸ δεύτερον θὰ φωτίζῃ ἡμᾶς τετράκις ἀσθενέστερον τοῦ πρώτου. Ἐὰν δὲ τὸ δεύτερον ἔκειτο εἰς 3 μέτρων ἀπόστασιν ἀφ' ἡμῶν, ἀναμφιβόλως θὰ ἐφώτιζεν ἡμᾶς τότε ἐνάκις ὀλιγώτερον. Ὡστε ἐκ διπλασίας μὲν ἀ-

ποστάσεως φθάνει εις ἡμᾶς τὸ τέταρτον τῆς ἐντάσεως τοῦ φωτός παρὰ πρότερον, ἐκ τριπλασίας δὲ τὸ ἕνατον. Ἀφοῦ δὲ οὕτως ἔχουσι τὰ πράγματα διὰ τὰ ἔχωμεν ἐκ διπλασίας, τριπλασίας, τετραπλασίας κλπ. ἀποστάσεως τὸ αὐτὸ φῶς, ὅπερ εἶχουμεν δι' ἐνὸς κηρίου ἐξ ἀποστάσεως ἐνὸς μέτρου, εἶναι ἀνάγκη νὰ θέσωμεν 4, 9, 16 κλπ. κηρία ἀναλόγως τῆς ἀποστάσεως. Ἐὰν δὲ ἔχωμεν δύο φῶτα ἀνίσου δυνάμεως καὶ θέλωμεν νὰ μάθωμεν, ποσᾶκις τὸ ἕν εἶναι τοῦ ἄλλου ἰσχυρότερον, δὲν ἔχομεν ἄλλο νὰ κάμωμεν ἢ νὰ τοποθετήσωμεν τὰ δύο ταῦτα ἄνισα φῶτα ἐκατέρωθεν ἐνὸς οἰουδήποτε ἀντικειμένου, εἰς τοιαύτην ὁμῶς ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἀντικειμένου ἐκότερον, ὥστε τὸ φῶς ἀμφοτέρων νὰ φωτίζῃ τὸ ἀντικείμενον ἀμφοτέρωθεν μετ' ἴσης δυνάμεως. — Βεβαίως τὸ ἰσχυρότερον φῶς θὰ τοποθετηθῇ εἰς μακροτέραν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἀντικειμένου — Δὲν ἔχομεν δὲ τότε νὰ πράξωμεν ἄλλο ἢ νὰ μετρήσωμεν τὰς ἀποστάσεις καὶ τῶν δύο φώτων ἀπὸ τοῦ ἀντικειμένου.

Ἐὰν δὲ εὐρωμεν ὅτι ἡ ἀπόστασις τοῦ ἐνὸς εἶναι διπλασία τῆς τοῦ ἑτέρου, τὸ φῶς ἐκεῖνο, ὅπερ ἐκ διπλασίας ἀποστάσεως φωτίζει ἐξ ἴσου τὸ ἀντικείμενον μὲ ἄλλο φῶς ἡμισείας ἀποστάσεως, θὰ ἔχῃ ἀναμφιβόλως τετραπλασίαν δυνάμιν τοῦ ἄλλου. Ἐὰν δὲ ἡ ἀπόστασις εἶναι τριπλασία θὰ ἔχῃ δυνάμιν θυκῆς μεγαλειτέραν καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἐπειδὴ δὲ δὲν δύναται τις διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ νὰ διακρίνῃ ἀκριβῶς πότε δύο ἢ καὶ περισσότερα φῶτα φωτίζουσιν ἐξ ἴσου ἕν ἀντικείμενον, διὰ τοῦτο ἐπενοήθησαν ὑπο τῶν φυσικῶν διάφορα ὄργανα φωτόμετρα καλούμενα, τὰ ὁποῖα μᾶς προφυλάττουσιν ἀπὸ πάσης ἀνακρίβειας κατὰ τὴν καταμέτρησιν. Τοιαῦτα φωτόμετρα εἶναι τοῦ Rumford, τοῦ Wheatstone, τοῦ Bunsen καὶ ἄλλων. Ἡμεῖς ἐνταῦθα θὰ περιγράψωμεν τὸ τοῦ Bunsen ὡς μᾶλλον σύνθητος καὶ μᾶλλον εὐχρηστον.

Τὸ φωτόμετρον τοῦ Bunsen σύγκεται ἐξ ἐνὸς φύλλου χάρτου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐτέθη κηλὶς ἐκ λιπαρῆς οὐσίας. Τὸ φύλλον τοῦτο τοῦ χάρτου στηρίζομεν διὰ τινος μηχανήματος οἰουδήποτε κατακορύφως καὶ τὸ παρενθέντομεν μεταξύ τῶν δύο φώτων, ἅτινα θέλωμεν νὰ μετρήσωμεν. Παρατηροῦμεν δὲ τότε ὅτι ἐκ μὲν τοῦ ἰσχυροτέρου φωτός ἡ κηλὶς εἶναι ἀμαυροτέρα τοῦ χάρτου, ἐν ᾧ τούναντίον ἐκ τοῦ ἀσθενεστεροῦ φαίνεται λαμπροτέρα τούτου. Ἀρχίζομεν τότε νὰ ἀπομακρύνωμεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ ἰσχυρότερον φῶς, μέχρις ὅτου ἡ κηλὶς ἐκατέρωθεν ὁλοτελῶς ἐξαφανισθῇ. Καὶ θὰ συμβῇ ἀναμφιβόλως

τούτο, ὅταν μετ' ἴσης ἐντάσεως τὸ φῶς προσπέσῃ ἐκατέρωθεν. Τότε λοιπὸν σταματῶμεν καὶ μετροῦμεν τὰς ἀποστάσεις ἀμφοτέρων τῶν φώτων ἀπὸ τοῦ χάρτου. Ὑψόνουμεν δὲ κατόπιν τοὺς εὑρεθέντας ἀριθμοὺς εἰς τὸ τετράγωνον καὶ μετὰ ταῦτα διαιροῦμεν τὸν μεγαλειτέρον διὰ τοῦ μικροτέρου. Τὸ εὑρεθὲν πηλίκον τῆς διαιρέσεως μᾶς δεικνύει τότε ποσᾶκις τὸ ἕν φῶς εἶναι ἰσχυρότερον τοῦ ἄλλου!

Χρῆστος Π. Οἰκονόμου.

ΠΑΠΑΜΑΡΚΕΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙΑ

Οἱ ἀναγνώσται τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἐθαύμασαν ἐκ τῶν μέχρι τούδε παρατεθέντων δειγμάτων τοῦ συγγραφέως τὴν δεινότητα εἰς τὴν κατασκευὴν διηγημάτων πρὸς ἠθικὴν μόρφωσιν τῶν μαθητῶν. Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς εἰκόνης πρέπει νὰ ἴδωσι καὶ τὸ συγγραφεῖα περιγράφοντα ἀντικείμενα τῆς φύσεως καὶ τῆς τέχνης. Ἐνταῦθα ὑπερβαίνει πᾶσαν ἀντιληψὶν τὸ παιδαριῶδες καὶ μωρὸν τῶν πραγμάτων. Καὶ δὲν ἠξέουρι τις τί πρῶτον νὰ θαυμάσῃ καὶ νὰ οἰκτερῇ τὸ σφαλερὸν τῆς γλώσσης ἢ τὴν διαστροφὴν τῆς ἀληθείας, ἢ τὸ σκαῖον τῆς ἀντιλήψεως καὶ παραστάσεως. Ἄλλ' ἄς ἔλθωμεν εὐθύς εἰς τὰ πράγματα. Ὅπου ταῦτα λαλοῦσι, ἐκεῖ οἱ λόγοι εἶναι περιττοί.

«Τὴν νύκτα ὁ ἥλιος δὲν φαίνεται εἰς τὸν οὐρανόν. Τὴν νύκτα φαίνονται εἰς τὸν οὐρανὸν τὰ ἄστρα καὶ ἐνίοτε ἡ σελήνη. Ἡ σελήνη φωτίζει τὴν νύκτα» σελ. 72.

Ὁ συγγραφεὺς φαίνεται κοιμᾶται ἐνωρίς ἢ συμβαίνει εἰς αὐτὸν πάθημά τι νὰ μὴ βλέπῃ τὴν σελήνην, ἥτις δὲν φαίνεται ἐνίοτε ἀλλὰ σχεδὸν κατὰ πᾶσαν νύκτα μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι δὲν παραμένει πάντοτε καθ' ὅλην τὴν νύκτα εἰς τὸν οὐρανόν. Μόνον ὅταν εἶναι νομηνία δὲν φαίνεται. Ὁ σεληνιακὸς μὴν ἦτοι ἡ διάρκεια τοῦ χρόνου ἀπὸ τῆς μιᾶς νομηνίας μέχρι τῆς ἄλλης, ἢ ἀπὸ τῆς μιᾶς πανσελήνου μέχρι τῆς ἄλλης εἶναι ἀκριβῶς 29 ἡμέραι, 12 ὥραι, 44 πρῶτα λεπτὰ καὶ 3 δευτερόλεπτα. Ἐκ

ΣΗΜ. Ὡς μονὰς φωτὸς λαμβάνεται συνήθως ὁ λύχνος τοῦ Carcel, ὅστις καίει 42 γραμμάρια καθαροῦ κρᾶμβελαιοῦ (huile de colza) καθ' ὥραν.

τοῦ χρόνου τούτου ἀναλογεῖ εἰς ἐκάστην φάσιν τῆς σελήνης 7 ἡμέραι καὶ 9 ὥραι. Ἄλλ' ἡ σελήνη ἐμφανίζεται εἰς τὸν οὐρανὸν κατὰ πάσας τὰς φάσεις αὐτῆς πλὴν μιᾶς ἢ δύο ἡμερῶν τῆς νομηνίας. Ὡστε ἐμφανίζεται 27 ἡμέρας κατὰ μῆνα καὶ μόνον 1 ἢ 2 ἡμέρας δὲν ἐμφανίζεται. Κατὰ ταῦτα ἐπιτρέπεται νὰ λέγωμεν ὅτι ἡ σελήνη φαίνεται ἐνίοτε εἰς τὸν οὐρανόν; Ἄλλ' ὁ συγγραφεὺς δὲν εἶναι καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἀκόλουθος, διότι ἀφοῦ λέγει ὅτι ἡ σελήνη ἐνίοτε φαίνεται τὴν νύκτα, πῶς πάλιν διῆσχυρίζεται ἐν τούτῳ ὅτι ἡ σελήνη φωτίζει τὴν νύκτα; Αὐτὸ εἶναι ἀμάχημα εἰς τὸ δεύτερον ἀξίωμα τῆς λογικῆς, εἰς τὸν θεμελιώδη νόμον τῆς νοήσεως, καθ' ὃν «τὸ αὐτὸ ἄμα ὑπάρχειν τε καὶ μὴ ὑπάρχειν ἀδύνατον τῷ αὐτῷ καὶ κατὰ τὸ αὐτό», ὡς διατυπώνει τούτο ὁ Ἀριστοτέλης.

Σελ. 66. «Ὅταν ὑψώσωμεν τὴν κεφαλὴν καὶ ἴδωμεν πρὸς τὰ ἐπάνω βλέπομεν τὸν οὐρανόν. Κανεὶς ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ ἀναβῇ εἰς τὸν οὐρανόν. Κανὲν πτηνὸν δὲν δύναται νὰ πετάξῃ καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν οὐρανόν. Εἰς τὸν οὐρανὸν εἶναι ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, τὰ ἄστρα καὶ τὰ νέφη».

Ὁ συγγραφεὺς φαίνεται ἔχει τὴν γνώμην ὅτι οὐρανὸς εἶναι τὸ ἀκρότατον ἐκεῖνο καμαρωτὸν τοῦ χώρου κάλυμμα, ὅπερ φαίνεται κυανοῦν ἐν ἀνεφέλῳ ἡμέρᾳ. Καὶ διὰ τοῦτο διῆσχυρίζεται ὅτι κανὲν πτηνὸν δὲν δύναται νὰ πετάξῃ καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν οὐρανόν. Ἀλλὰ πῶς συμβιβάζεται τούτο πρὸς τὴν εὐθύς κατωτέρω γνώμην του ὅτι εἰς τὸν οὐρανὸν εἶναι τὰ νέφη; Ὅλος ὁ κόσμος γινώσκει σήμερον ὅτι οὐρανὸς εἶναι ἀπέραντος χώρος, ὅτι τὸ κάλυμμα τὸ κυανοῦν, ὅπερ καλεῖται στερέωμα, δὲν εἶναι τι στερεόν, ἀλλὰ χῶρος ἐπίσης, τὸ δὲ χρῶμα τὸ κυανοῦν εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν ἠλιακῶν ἀκτίνων ἢ κατ' ἄλλους (Klausius) τῆς παρεμπτώσεως τοῦ ἠλιακοῦ κονιορτοῦ ἢ τῶν ἠλιακῶν ἀτμῶν, ὥστε εἶναι φαινόμενον, δὲν εἶναι τι ὑλικόν, δὲν εἶναι τι ὑπάρχον εἰς ὠρισμένην θέσιν. Τῶν δὲ νεφῶν, ἃ ὁ Ἄγγλος φυσιοδίφης Howard διήρρεσεν εἰς τέσσαρας τάξεις· εἰς τὰ πτεροειδῆ (Cirrhæ), εἰς τὰ ἀθρόα (Cumulus), εἰς τὰ στρωματοειδῆ (Stratus), εἰς τὰ ζοφερὰ (Nimbus), τὸ μέγιστον ὕψος εἶναι τῶν μὲν πτεροειδῶν 36,000 πόδας, τῶν δὲ ἀθρόων καὶ στρωματοειδῶν 10,000, τῶν δὲ ζοφερῶν 5,000, ἀλλὰ τούτο σπανιώτατα συμβαίνει, συνήθως δὲ ἡ ἀπόστασις αὐτῶν κυμαίνεται μεταξύ 1000 καὶ 2,000 ποδῶν ὕψους. Ἦδη ἄς ἐξετάσωμεν καὶ τὸ ὕψος, εἰς

ὃ δύναται νὰ φθάσῃ τὰ πτηνὰ διὰ τῆς πτήσεώς ἐν τῷ ἀέρι. Ἀναφέρομεν δ' ἐνταῦθα χάριν συντομίας δύο μόνον εἶδη τῶν πτηνῶν τὸν μέγα γῦπα τῶν Ἀνδεων, ὃν βλέπει τις πετόμενον ὑπεράνω τῆς κορυφῆς τοῦ Κιμβοράσου τ. ἔ. ὑπεράνω τῶν 7,000 μέτρων ἤτοι 22,000 ποδῶν ὕψους ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Ἡ συνήθης αὐτοῦ κατοικία εἶναι τὸ ὄριον τῶν διαρκῶν χιόνων εἰς ὕψος 4,000 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Τὰ δὲ πτηνὰ οἱ ταχυπέται δύναται νὰ ὑψωθῶσιν ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης πολὺ ὑψηλότερον, εἰς ἀπόστασιν 20,000 μέτρων καὶ ἐπέκεινα.

Τούτων ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης βεβαιουμένων πῶς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὰ νέφη εἶναι εἰς τὸν οὐρανόν, τὰ δὲ πτηνὰ, ἃ δύναται νὰ ἀναβῶσι πολὺ ὑψηλότερον τῶν ὑψηλοτέρων νεφῶν, ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀναβῶσιν εἰς τὸν οὐρανόν. Ὁ συγγραφεὺς δὲν ἀνέγνωσε φαίνεται ποτε ἐν τῷ ψαλτηρίῳ τοῦ Δαυὶδ, οὐδὲ ἤκουσε τοῦλάχιστον ἀναγνωσκόμενον παρ' ἄλλων· «Τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης». Ὁ ψαλμῶδὸς ὀρίζει ὡς κατοικίαν τῶν πτηνῶν τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν θάλασσαν ὡς κατοικίαν τῶν ἰχθύων. Ὁ κ. Παπαμάρκος ὁμῶς ἔχει εἰς ὅλα τὰ πράγματα ἰδίας ἰδέας καὶ κηρύττει ὅτι τὰ πτηνὰ δὲν δύναται νὰ ἀναβῶσιν εἰς τὸν οὐρανόν, ἐνῶ πάντες βλέπουσι καὶ τὰ μικρὰ παιδία ἀκόμη ὅτι τὰ πτηνὰ ἀναβαίνουν εἰς τὸν οὐρανόν. Τότε ποῦ πηγαίνουν, ὅταν ἀπομακρύνονται εἰς τὰ ὕψη ἀπὸ τῆς γῆς; Βεβαίως ἐκεῖ ὅπου εἶναι τὰ σύννεφα καὶ ὑπεράνω αὐτῶν. Ἄλλ' ἀφοῦ καὶ τὰ πτηνὰ φθάνουν ἐκεῖ, πῶς διῆσχυρίζεται ὅτι τὰ νέφη εἶναι εἰς τὸν οὐρανὸν τὰ δὲ πτηνὰ ὄχι;

Σελ. 31. 45. Ἡ χιών καίει τῶν κυνῶν τὰς ρίνας καὶ τοὺς πόδας. «Ὡστε οἱ σκύλοι τῆς Ἀρκαδίας καὶ τῆς Ἀκαρνανίας, ἐνθα πίπτει ἀφθονος κατ' ἔτος χιών δὲν ἔχουσιν οὔτε ρίνας οὔτε πόδας, ἢ τοῦλάχιστον ἔχουσιν αὐτὰ κεκαυμένα».

σελ. 32. Τὰ ραβδία γίνονται ἀπὸ ξύλα. «Τὰ σιδηρᾶ, ἃ βλέπει καθ' ἡμέραν ὁ κύριος Παπαμάρκου ἐξω τῶν χαλκείων, δὲν εἶναι ραβδία;

σελ. 33. «Ὅταν βρέξῃ, θολώνει τὸ νερὸν τὸ ποτάμιον». Σπανίως τούτο συμβαίνει καὶ μόνον τότε, ὅταν τὰ ρέοντα ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ὕδατα ἀναμιγνύονται μὲ τὸ πότιμον ὕδωρ, εἰς πάσας τὰς ἄλλας περιπτώσεις δὲν θολώνει.

σελ. 34. «Τὰ σιτηρὰ οἶον ὁ σίτος, ἡ βρίζα, ἡ βρώμη, ἡ ὄρυζα ἔχουσι κάλαμον.» Ὅχι κάλαμον,

ἀλλὰ καλάμην—καλαμῖαν· καὶ ὄχι καλάμιον, εἶναι διαφορά μεταξύ καλάμης καὶ καλάμου, καὶ τοῦτο δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀγνοῖ, ὅστις θέλει νὰ περῶ ὡς ἑλληνιστῆς.

σελ. 35. Οἱ κόρακες κλάζουσιν, οἱ ὄρνιθες κλώσουσι, ἢ νυκτερὶς ἐκβάλλει τὴν νύκτα ἐκ τῆς φωλεᾶς τῆς καὶ **κυνηγᾶ**. Ἡ γλαυξ κυνηγᾶ τὴν νύκτα. Ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ δένδρου **κάθηνται** τὰ πρόβατα, ὅταν ὁ ἥλιος καίῃ.

Οἱ κόρακες κράζουσι ἢ κρῶζουσι, διότι κλαζοῦσι καὶ κλώσουσι δηλοῖ κάμνουν κλοῦ, κλοῦ ὡς ἡ κλώσσα, οἱ κόρακες δὲν ἔμαθον ἀκόμη τὸν κλωσμόν. Ἡ νυκτερὶς δὲν κυνηγᾶ, ἀλλὰ κυνηγεῖ. Περὶ τῶν προβάτων ἠξέυρομεν μέχρι τοῦδε ὅτι ἴστανται ἢ κοιμῶνται ὑπὸ τὴν σκιάν, ἀλλ' ἤδη ἐπροικίσθησαν καὶ μὲ νέαν ιδιότητα ἀπὸ τὸν κυρίον τημηκτάρχηνα νὰ καθήνται. Καὶ διὰ τί νὰ μὴ κάθηνται καὶ τὰ πρόβατα καὶ νὰ μὴ τημηκταρχεύουσι μάλιστα καὶ αὐτὰ τὰ ἀθῶα πλάσματα. Ἄς δοκιμάσωμεν καὶ μὲ αὐτὰ τὴν τύχην μας, ἀφ' οὗ ἱκανὴν πείραν ἐλάβομεν τῆς τῶν ἀνθρώπων διοικήσεως. Χειροτέρα δὲν θὰ εἶναι νομίζομεν ἢ διοικήσεις τῶν προβάτων.

(ἀκολουθεῖ)

Διδασκαλικὸς ὁδηγὸς πρὸς χρῆσιν τῶν διδασκάλων ὑπὸ **Βλασίου Γ. Σκορδέλη** σελ.

131. Ἐν Ἀθήναις παρὰ τῷ ἐκδότῃ **Ἀνίστῃ Κωνσταντινίδῃ**. Τιμ. δραχ. 5.

Σύγγραμμα ἄξιον μελέτης ἐξεδόθη πρὸ 2 ἀκριβῶς ἐτῶν ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ ἐν Ἑλλάδι συγγραφέως καὶ λόκκου συνεργάτου τῆς Ἐκπαιδεύσεως κ. Β. Σκορδέλη. Ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ δὲν ὑπάρχει ἀπλῆ μετάγχισις ξένης σοφίας περὶ τῶν σχολικῶν ἡμῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ ἴδια τοῦ συγγραφέως ἀνίληψις καὶ γνώμη, ὅπερ ἐξαιρεῖ ἔτι μᾶλλον τοῦ βιβλίου τὴν ἀξίαν. Καλλίστα δὲ εἶναι ὅσα λέγει ὁ συγγραφεὺς περὶ δημοτικῶν σχολείων, περὶ τῆς παρούσης καταστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, περὶ τῆς ἀξίας τοῦ διδασκάλου, περὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, περὶ προσόντων κλπ. Ὁ συγγραφεὺς ἔχων ἤδη ὀπισθέν του μακρὰν πείραν διδασκαλικὴν καὶ ὠπλισμένους δι' ἀκριβοῦς τῶν πραγμάτων παρατηρητικότητος παρέχει συμβουλὰς πρὸς ὀρθὴν τοῦ διδασκαλικοῦ ἔργου ἐκτέλεσιν, ἃς ποθοῦμεν νὰ ἴδωμεν παρὰ τῶν διδασκάλων ἀποδεκτὰς γινομένας καὶ ἐφαρμοζομένας. Ἐκ τοῦ βιβλίου τούτου θὰ δημοσιεύσωμεν κεφάλαιά τινα, ἵνα καταδειχθῇ αὐτοῦ ἔτι μᾶλλον ἡ ἀξία.

Περὶ τῶν παρ' Ἑλλήσι χαιρετισμῶν ἐν παραβολῇ πρὸς τὰς τῶν ἄλλων ἐθνῶν,
ὑπὸ **Γ. Κ. Γαρδίκου** σελ. 61. Ἐν Ἀθήναις.

Κατὰ τὸν ἐπίοντα Ὀκτώβριον οἱ μαθηταὶ τοῦ ἐν τῷ ἡμέτερω Πανεπιστημίῳ διαστήμου καθηγητοῦ κ. Κωνσταντίνου Κόντου ἐκδηλοῦντες τὰ κατέχοντα αὐτοῦς αἰσθήματα εὐσεβείας καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ἐξοχὸν αὐτῶν διδάσκαλον, θὰ ἐορτάσωσι τὴν 25ετηρίδα τῆς ἀναρρήσεως αὐτοῦ εἰς διδάκτορα τῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Λουδοῦνου τῆς Ὀλλανδίας, ἐνθα ἐδίδασκεν ὁ μέγας τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἱεροφάντης Κάρολος Κόβητος. Κατὰ τὰς ἐορτάς δὲ ταύτας θὰ ἀποστειλώσιν εἰς τὸν κ. Κόντον καὶ τὸ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ δαπίνην τῶν μαθητῶν του τυπωθὲν σύγγραμμα, ἐν ᾧ περιλαμβάνονται πραγματεῖαι πρωτότυποι μαθητῶν τινῶν τοῦ κ. Κόντου. Μία τοιαύτη πραγματεῖα δημοσιευθεῖσα καὶ ἰδιαιτέρως εἶνε καὶ ἡ τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Γαρδίκου, περὶ τῶν παρ' Ἑλλήσι χαιρετισμῶν, ἧτις εἶναι καὶ διὰ τὴν ὑπόθεσιν αὐτῆς ὡς καὶ διὰ τὴν ἐπιμελὴ αὐτῆς διεξαγωγὴν λίαν διαφέρουσα. Τὸ βιβλίον διαιρεῖται εἰς δύο μέρη. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ γίνεται λόγος περὶ τῶν παρ' Ἑλλήσι χαιρετισμῶν, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ περὶ τῶν παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς χαιρετισμῶν. Ὁ συγγραφεὺς ὠπλισμένος μὲ ἀκριβῆ γνώσιν τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ πεπρωτισμένος μὲ ὀξύνοια οὐ τὴν τυχοῦσαν διεξέρχεται τὸ θέμα του μετ' ἐμφρθείας ἀλλὰ καὶ μετὰ χάριτος καθιστώσης τὸ βιβλίον προσφιλεῖς καὶ διδακτικὸν ἀνεγνώσμα.

Καὶ πρῶτον μὲν φιλοσοφεῖ περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ χαιρετισμοῦ παραδεχόμενος ὅτι οἱ παλαιοὶ διὰ τῶν καλῶν λόγων καὶ καλῶν εὐχῶν ἤθελον νὰ παρασκευάσωσι εὐτυχίαν πρὸς τὸν χαιρετιζόμενον· διότι ἐφρόνουσι ὅτι οἱ θεοὶ αὐτῶν ἴσταν στρεπτοὶ καὶ καμπτοὶ. Ἐπειτα ἀνευρίσκει τὰς λέξεις τῶν διαφόρων χαιρετισμῶν π. χ. χαιρεῖν, χαιρετίζειν, ἀσπάζεσθαι, δεξιοῦσθαι, εὖ πράττειν, ὑγιαίνειν καὶ πολλῶν ἄλλων συνηθισμένων ἐν τοῖς πότοις, ἐν ἐπιστολαῖς, πρὸς τοὺς ἀπερχομένους καὶ ἐρμηνεύει τὴν σημασίαν αὐτῶν διὰ πλήθος χωρίων ἐκ τῶν ἀρχαίων. Ἄξια δὲ ἀναγνώσεως μάλιστα εἶναι ὅσα λέγει ὁ συγγραφεὺς περὶ τοῦ χαιρεῖν ἐκθέτων τὴν πρὸς τοῦτο κλίσιν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐξετάζων φυσιολογικῶς τὴν μεγάλην τῆς χαρᾶς δύναμιν εἰς ὅλων τῶν ἀνθρώπων τὴν ὄρασιν. Καταλέγει δὲ καὶ περὶ τὰ 160 ὀνόματα κύρια τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐσχηματισμένα ἐκ τοῦ ῥήματος χαιρεῖν ὡς Χάρης, Χαρίλαος, Χαρίτων, Χαυριγέτης κλπ. ἃ συνέλεξεν ἐξ ἀρχαίων συγγραφέων. Ἡ πραγματεῖα προῖον ἐπιμελείας ἀξιοπαίλου καὶ ἐπιστημονικῆς τῶν πραγμάτων ἐρευνῆς μαρτυρεῖ ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἔχει πάντα τὰ ἐφόδια ἐπιστημονικῆς ἐργασίας. Ἄν δὲ θελήσῃ νὰ κίμη τῶν προσόντων του χρῆσιν, ὅπερ εὐχόμεθα ἐκ καρδίας, καὶ ἑαυτὸν θὰ τιμήσῃ καὶ τὰ γράμματα θὰ ὠφελήσῃ.

— Περὶ τῶν ἀνηκούστων παύσεων καὶ μεταθέσεων τῶν δημοδιδασκάλων, αἵτινες κατέλαβον 26 σελίδας ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως, πλὴν τῶν παύσεων καὶ μεταθέσεων, αἵτινες ἐγένοντο ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως τῆς παρουσίας Κυβερνήσεως εἰς τὰ πράγματα, ἐξεπλάγη ὅλος ὁ κόσμος καὶ ὅλος ὁ τύπος καὶ ὑπουργικὸς καὶ ἀντιπολιτευόμενος. Ἡμεῖς τὸν παρόντα γενικὸν ἐπιθεωρητὴν καλῶς γινώσκοντες ἀπεκαλέσαμεν πρὸ πολλοῦ νεκροθάπτην τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ὡς τοιοῦτος δὲ ἐκτελεῖ μετ' εὐσυνειδησίας καὶ ζήλου τὸ ἀπαίσιον αὐτοῦ ἔργον.